



SVEA HOVRÄTT  
Mark- och miljööverdomstolen  
Rotel 060105

**DOM**  
2015-03-10  
Stockholm

Mål nr  
M 11766-14

### ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-12-16 i mål nr M 3584-14, se bilaga

### KLAGANDE

Sand & Grus AB Jehander, 556016-1183  
Box 47124  
100 74 Stockholm

Ombud: Advokaten BH och jur. kand. TS  
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB  
Box 4291  
203 14 Malmö

### MOTPART

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
403 40 Göteborg

### SAKEN

Avvisning

---

### MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

---

Dok.Id 1197401

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		<b>E-post:</b> svea.avd6@dom.se		
		www.svea.se		

**YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**

**Sand & Grus AB Jehander** (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja det överklagade avvisningsbeslutet och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

**Länsstyrelsen i Västra Götalands län** (länsstyrelsen) har tillstyrkt bifall till bolagets överklagande.

**UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**

**Bolaget** har i huvudsak anfört följande. Det ifrågasätts inte att grävning i de befintliga täktsjöarna utgör vattenverksamhet. Den förändring av vattnets djup och läge som det är fråga om ger dock en försumbar inverkan på grundvattennivåerna. Påverkan på vattenytorna blir med konservativa antaganden mindre än en cm momentant. Verksamheten är därmed inte tillståndspliktig eftersom det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom verksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Mark- och miljödomstolen har anslutit sig till vad Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) har anfört. SGU har emellertid inte hållit isär vad som utgör miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet. Risk för förorening av grundvatten, dvs. miljöfarlig verksamhet, prövas i alla täktmål och har även prövats av miljöprövningsdelegationen.

Miljöprövningsdelegationen har på befintligt underlag haft möjlighet att pröva täktverksamhetens samtliga miljökonsekvenser. En prövning enligt 11 kap. miljöbalken i mark- och miljödomstolen som första instans skulle inte ha tillfört något ytterligare beslutsunderlag. Mark- och miljödomstolen har utan att bereda bolaget tillfälle att yttra sig i frågan avvisat överklagandet.

Om vattenverksamheten är tillståndspliktig hade miljöprövningsdelegationen varit förhindrad att pröva bolagets ansökan i sak. Med en sådan bedömning skulle mark- och miljödomstolen ha undanröjt miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut.

### **ÖVRIGA YTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN**

**Samhällsbyggnadsnämnden i Ale kommun** har tillstyrkt bifall till bolagets överklagande.

**DH och BH** har, som det får förstås, bestritt bifall till överklagandet och bl.a. anfört att de instämmer i vad SGU har anfört i fråga om verksamheten under vatten.

**RJ och RJ samt Alefjälls Naturskyddsförening** har hänvisat till de synpunkter som lämnats i samband med miljöprövningsdelegationens prövning samt anfört bl.a. följande. Att grundvattenavlagringen är viktig att bevara för Ale kommun och regionen är inte svårt att förstå. Frågan är dock mycket komplicerad och för teknisk för att de ska kunna lämna synpunkter på om fortsatt brytning under grundvattnet på sikt kan förstöra vattenavlagringen.

### **MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**

#### *Omständigheterna i målet*

Bolaget har ansökt om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken och samtidigt gjort gällande att den vattenverksamhet som bedrivs och ska bedrivas inte är tillståndspliktig enligt 11 kap. 12 § miljöbalken eftersom det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. Miljöprövningsdelegationen har delat bolagets bedömning i frågan om vattenverksamheten är tillståndspliktig och utförligt redogjort för sina skäl i detta avseende. Utifrån den bedömning som delegationen har gjort har man funnit sig oförhindrad att pröva bolagets ansökan.

Miljöprövningsdelegationens beslut överklagades endast av bolaget som yrkade att brytning skulle få ske i ett större område och till ett större djup än vad tillståndet medgav. Bolaget överklagade även den tid för vilken tillstånd hade lämnats. Mark- och miljödomstolen tog ex officio upp frågan om det förelåg ett rättegångshinder mot att pröva överklagandet på den grunden att den sökta täktverksamheten även var en tillståndspliktig vattenverksamhet. Domstolen fann att så var fallet och att en prövning av bolagets yrkande förutsatte att det var klarlagt att verksamheten var tillåtlig med avseende på vattenverksamheten. Därmed förelåg enligt domstolen hinder mot att pröva bolagets yrkanden och överklagandet avvisades.

Frågan är om mark- och miljödomstolen ex officio har kunnat ta upp frågan om den sökta och tillståndsgivna täktverksamheten är tillståndspliktig vattenverksamhet samt avvisa bolagets överklagande på den grunden att en tillståndsprövning enligt 11 kap. miljöbalken inte skett av verksamheten.

#### *Prövningens omfattning*

Det är sökanden som genom sin ansökan anger ramarna för prövningen. Det innebär att en förutsättning för att prövningen ska kunna omfatta något annat än vad som anges i ansökan är att sökanden utvidgar eller ändrar ansökan. Det åligger dock tillståndsmyndigheten att ta ställning till om ansökan kan ligga till grund för en ändamålsenlig prövning i enlighet med miljöbalkens syfte. Av praxis följer att tillståndsmyndigheten ska säkerställa att prövningen av en verksamhet omfattar alla relevanta miljömässiga konsekvenser och att det för verksamheten föreskrivs de villkor som krävs enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler (se t.ex. MÖD 2006:6 och 2011:51). Om tillståndsmyndigheten bedömer att ansökan är för snävt avgränsad kan det leda till att ansökan avslås eller avvisas.

I detta fall gäller det en ansökan som har prövats av länsstyrelsen och beslutet har överklagats till mark- och miljödomstolen. Enligt 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska då lagen (1996:242) om domstolsärenden (ÄL) tillämpas. Enligt 27 § andra stycket ÄL får det beslut genom vilket ärendet avgörs inte gå utöver vad som yrkas. Det innebär att efter överklagande ska mark- och miljödomstolen göra sin prövning inom det område som avgränsas på den ena sidan av det

överklagade beslutet och på den andra av det yrkande som framställs i överklagandet. Vad som kan hänföras till den överklagade delen av målet bör dock i ett miljörättsligt sammanhang inte tolkas alltför snävt, utan ramen för prövningen bör även kunna omfatta frågor som har ett rättsligt eller sakligt samband med den yrkade ändringen och kan sägas röra samma delar av målet och betraktas som en följd av överklagandet (se NJA 2010 s. 690).

*Mark- och miljööverdomstolens bedömning*

Frågan om den sökta täktverksamheten även innefattar tillståndspliktig vattenverksamhet har prövats av tillståndsmyndigheten, dvs. miljöprövningsdelegationen. Miljöprövningsdelegationen har efter en bedömning av vattenverksamhetens omgivningspåverkan funnit att den inte är tillståndspliktig enligt 11 kap. miljöbalken och att delegationen därmed varit oförhindrad att pröva bolagets ansökan. Den prövning som skett i miljöprövningsdelegationen får anses uppfylla de krav som uppställts i praxis på en samlad prövning av verksamhetens påverkan på miljön.

Varken enskilda eller företrädare för allmänna intressen har överklagat miljöprövningsdelegationens beslut. Prövningen i mark- och miljödomstolen har därmed varit begränsad till bolagets yrkanden och till frågor som har ett nära samband med dessa. Frågan om den av miljöprövningsdelegationen tillståndsgivna täktverksamheten utgör tillståndspliktig vattenverksamhet är på talan endast av bolaget inte en sådan fråga som mark- och miljödomstolen kan pröva. Däremot har mark- och miljödomstolen varit oförhindrad att pröva om den av bolaget yrkade utökade brytningen, bl.a. på större djup än det av länsstyrelsen medgivna, kan utgöra tillståndspliktig vattenverksamhet.

Det är bolaget som står risken för att den bedrivna vattenverksamheten i framtiden kan komma att bedömas som tillståndspliktig. En prövning kan då initieras av bolaget genom en ansökan eller av tillsynsmyndigheten i ett tillsynsärende. Mark- och miljödomstolen har emellertid inte inom ramen för sin prövning i det aktuella målet kunnat ta upp frågan ex officio och lägga den till grund för en avvisning av bolagets överklagande.

Mark- och miljödomstolens dom ska därmed undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt handläggning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsråden Roger Wikström och Malin Wik, referent, samt tekniska rådet Dag Ygland.

Föredragande har varit Petter Larsson Garcia.



VÄNERSBORGS TINGSRÄTT  
Mark- och miljödomstolen

**DOM**  
2014-12-16  
meddelad i  
Vänersborg

Mål nr M 3584-14

**KLAGANDE**

Sand & Grus AB Jehander, 556016-1183  
Box 47124  
100 74 Stockholm

Ombud: Advokat BH och jur. kand. TS  
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB  
Box 4291  
203 14 Malmö

**MOTPART**

Länsstyrelsen i Västra Götalands län  
403 40 Göteborg

**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslut den 20 augusti 2014 i ärende nr 551-24979-2013, se bilaga 1

**SAKEN**

Överklagande av Miljöprövningsdelegationens beslut den 20 augusti 2014, dnr 551-24979-2013, angående tillstånd till grustäkt på fastigheterna A, B, C och D samt E i Ale kommun

---

**DOMSLUT**

Mark- och miljödomstolen avvisar överklagandet, dvs. ändrar inte

Miljöprövningsdelegationens beslut den 20 augusti 2014, dnr 551-24979-2013.

---

**BAKGRUND**

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har den 20 augusti 2014, med stöd av 9 kap. miljöbalken, lämnat Sand & Grus AB Jehander tillstånd till fortsatt täktverksamhet under grundvattenytan samt krossning, sortering och övriga till täkterna hörande verksamheter på fastigheterna A, B, C och D samt E i Ale kommun. Allt i enlighet med vad som framgår av bilaga 1 till domen. Bolaget har nu överklagat Miljöprövnings-delegationens beslut till mark- och miljödomstolen.

**YRKANDEN M.M.**

**Sand & Grus AB Jehander** (Jehander) yrkar att mark- och miljödomstolen, med ändring av det överklagade beslutet, föreskriver följande:

- a) att tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken medges till utökad brytning och masshantering m.m. på fastigheten F i det södra området (markerad med sneda röda sträck i bilaga 1 till det överklagade beslutet), allt i enlighet med vad som framgår av bolagets tillståndsansökan jämte bilagor och kompletteringar,
- b) att brytning i det norra området får som djupast ske till + 75 meter över havet, samt
- c) att tillståndstiden för det norra området ska gälla till och med den 31 augusti 2024.

**UTVECKLING AV TALAN**

**Jehander** har anfört bl.a. följande.

Grunder för överklagandet*Utgångspunkter*

Miljöprövningsdelegationen (MPD) har begränsat tillståndet i tre avseenden. Den första begränsningen avser utvidgningen av det befintliga södra täktområdet. MPD har i tillståndet avslagit Jehanders yrkande om brytning på fastigheten F. Den andra begränsningen avser brytdjupet i det norra området. MPD har inte beviljat något utökat brytdjup i förhållande till dagens redan



tillståndsgivna brytdjup om + 85 meter. Den tredje begränsningen avser tillståndstiden för det norra området. MPD har endast beviljat en tillståndstid om fem år, närmare bestämt till den 31 augusti 2019, medan täktverksamheten i det södra området får bedrivas till den 31 augusti 2024.

Gemensamt för MPD:s begränsningar är att de inte är motiverade av något reellt motstående intresse. MPD motiverar istället begränsningarna genom att uteslutande hänvisa till ett enda skäl - nämligen att det anses lämpligt med hänsyn till kravet att hushålla med naturgrus. Jehander har emellertid svårt att förstå MPD i deras resonemang.

Å ena sidan konstaterar MPD att Kilandatäkten är synnerligen lämplig för fortsatt utvinning av naturgrus. I beslutsmotiveringen konstaterar MPD bl.a., (med de begränsningar som meddelats i tillståndet):

- att verksamheten kan bedrivas utan påtaglig konflikt med grundvattenförsörjningsintresset och utan påtagliga bullerstörningar för de närboende;
- att verksamheten inte strider mot gällande detaljplan, områdesbestämmelser eller något område för riksintresse för naturvård eller annat ändamål;
- att det inte finns några Natura 2000-områden eller andra skyddade markområden inom eller i anslutning till området som kommer att beröras;
- att fortsatt täktverksamhet på platsen inom de befintliga verksamhetsområdena inte bedöms innebära något uppenbart intrång i någon särskilt värdefull naturmiljö eller negativt påverka några förekomster av sällsynta djur eller hotade djur- och växtarter;
- att någon påverkan på vattenförhållandena i det norra respektive det södra området inte bedöms vara av sådan art och omfattning att tillstånd krävs enligt 11 kap. miljöbalken;
- att täkt bedrivits inom både det södra och norra området under ett antal år tillbaka och att störningarna från dessa verksamheter synes ha varit förhållandevis små;

- att vid en vägning mellan att bevara kvarvarande material inom området och att nyttiggöra materialet för i första hand sådana nischade specialprodukter som bolaget angett i ansökan anser MPD att exploatering av materialet i detta fall bör ges företräde;
- att verksamheten går att förena med målen för miljöbalken och de allmänna hänsynsreglerna; samt
- att verksamheten går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna.

Å andra sidan föreskriver MPD, trots de anförda skälen ovan, sådana begränsningar i tillståndet att möjligheten till en genomgående effektiv resurshushållning i tåkten - och nyttiggörandet av det kvarvarande materialet i området - i princip helt omintetgörs.

En annan brist är MPD:s motiveringar av begränsningarna. MPD anför endast att en utökning av täktområdet på fastigheten F "inte är lämplig" men ger inte någon närmare förklaring till vari olämpligheten består. Samtliga av Jehanders utförda utredningar, bl.a. bedömningar om naturgrusets kvalitet, hydrologi, buller och naturvärdesinventeringar, pekar dock på motsatt förhållande, dvs. att fastigheten F är synnerligen lämplig för att bedriva täktverksamhet på. En så allvarlig begränsning såsom att helt undanta en fastighet ifrån brytning kan då inte ensamt motiveras av ett allmänt krav på hushållning med naturgrus. I ett sådant fall väger exploateringsintresset tyngre.

Det är inte heller tillräckligt att enbart hänvisa till kravet på hushållning av naturgrus som skäl för att tidsbegränsa tillståndet i den norra delen. Såsom Jehander utvecklar nedan kompletterar materialet ifrån de två områdena varandra - med en ökad nyttjandegrad som följd. För att kunna tillgodose det mycket trängande framtida behovet i regionen av kvalificerat material för betongframställning måste uttaget av naturgrus istället ske i någon annan täkt. Hur en tidsbegränsning av tillståndet i det norra området medför enhushållning/minskning av naturgrus-användningen totalt sett framstår därför fortfarande som högst oklar.

*Konsekvenser*

Som Jehander utvecklar nedan medför de föreskrivna begränsningarna betydande olägenheter för Jehander som varken är motiverade av miljö- eller hälsoskäl.

Dessutom motverkar begränsningarna ett resurseffektivt utnyttjande av naturgrus.

*Tillståndsgivet uttag vs. verkligt uttag*

MPD har tillåtit ett maximalt uttag om högst 2,3 miljoner ton naturgrus. MPD har emellertid inte beaktat var den största delen av naturgruset återfinns. Genom att utesluta brytning på fastigheten F möjliggör MPD en stor del av det framtida (planerade) uttaget i det södra täktområdet. Jehander beräknar att det finns ca [800 000] ton brytbart naturgrus på F. Det kvarvarande brytbara materialet inom det befintliga södra området uppgår endast till [600 000] ton.

Även begränsningen av brytdjupet i det norra området till + 85 meter medför att det faktiska totala uttaget av brytbart material minskar väsentligt. Idag återstår endast [600 000 ton] brytbart material innan Jehander når ner till + 85 meter. Eftersom MPD dessutom valt att tidsbegränsa tillståndet i det norra området till fem år, är det även tveksamt om allt grusmaterial ner till + 85 meter hinner brytas ut innan tillståndet förfaller för det norra delområdet. Ett utökat brytdjup är med andra ord nödvändigt för att möjliggöra ett större uttag. Därav anledningen till Jehanders yrkande om ett utökat brytdjup i det norra området. Jehander har dock låtit justera det yrkade brytdjupet till + 75 meter istället för + 63 meter så som angivits i tillståndsansökan. Ett brytdjup på + 75 meter möjliggör ett ytterligare uttag om 600 000 ton naturgrus ifrån det norra området.

Eftersom MPD föreskrivit begränsningar såväl arealmässigt i det södra området som avseende brytdjupet i det norra området är Jehander - i praktiken - fysiskt begränsad till ett uttag om maximalt [1,2 miljoner ton] naturgrus. Denna mängd ska sålunda jämföras med den tillståndsgivna mängden på 2,3 miljoner ton. MPD:s begränsningar medför således i princip en halvering av den tillståndsgivna

uttagsvolymen. En direkt konsekvens härav är alltså att en stor del av grusmaterialet i Kilanda inte kommer att kunna nyttiggöras.

Jehander kan svårligen se hur denna väsentliga minskning av volymuttag ligger i linje med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. För att kunna tillgodose det mycket trängande framtida behovet i regionen av kvalificerat material för betongframställning måste uttaget av naturgrus istället ske i någon annan takt. Enligt Jehanders mening är det istället fråga om en mycket effektiv hushållning av naturgrusresurserna i tåkten om tillstånd medges till ett utökat brytområde i det södra området och ett utökat brytdjup i det norra området

#### *Samordningsvinster mellan delområdena*

Genom att undanta fastigheten F från det södra brytområdet bortser MPD ifrån att råmaterialet i det ansökta utökade södra brytområdet avser komplettera de två nuvarande brytområdena. Genom att blanda material från F med material från de övriga delområdena kan Jehander åstadkomma en optimal betongballastprodukt. Förfarandet innebär också att utnyttjande-graden ökar och att det totala uttaget av naturgrus kan minska. Dessa unika möjligheter och mervärden går Jehander nu helt miste om.

#### *Det framtida materialbehovet i Göteborgsregionen*

MPD konstaterar själva att behovet av en fortsatt och utökad täktverksamhet i Kilanda är av avgörande betydelse för att möta det materialbehov som uppstår i samband med satsningarna inom bl.a. det Västsvenska paketet. MPD anför bl.a. att förutsättningarna för att inom rimliga avstånd från Göteborg finna lämpliga alternativa lokaliseringar för att öppna en ny naturgrustäkt med motsvarande mängder och materialkvaliteter som i Kilanda bedöms som i det närmaste obefintliga.

Eftersom det södra och det norra delområdet kompletterar varandra har Jehander därför svårt att se hur begränsningen av tillståndstiden i det norra området kan förenas med det framtida behovet i regionen av kvalificerat material för betong-

framställning. Såvitt gäller tidsplanen för det Västsvenska paketet kommer exempelvis delprojektet Västlänken ensamt beräknas behöva ca 400 000 m<sup>3</sup> betong under en byggtid av ca fem år. Västlänken har en beräknad byggstart 2017/2018. Om tillståndet för det norra området upphör år 2019 kommer det därmed bli ännu svårare att möta det - redan idag -mycket trängande materialbehovet i Göteborgs-regionen. Det optimala ur ett hushållningsperspektiv är istället att tillståndstiden för de två delområdena överensstämmer.

*Natur- och boendemiljön i det norra området*

Såvitt gäller begränsningen av tillståndstiden för det norra området anför MPD - såsom Jehander uppfattar det - ett mycket kort resonemang om att närområdet till det norra området utgör en mer känslig miljö, p.g.a. bostäder förhållandevis nära samt kringliggande mossar, än närområdet till det södra området. Jehander kan inte riktigt utläsa om MPD anser att detta utgör ett reellt skäl att begränsa tillståndstiden för det norra området. Om så är fallet, vill Jehander framhålla följande.

Vad avser påverkan på närliggande bostäder samt kringliggande mossar i det norra området hänvisar Jehander till den miljökonsekvensbeskrivning som tagits fram i anslutning till ansökan. Den sumpskog som återfinns nordost om och i anslutning till norra området kommer inte beröras av den planerade fortsatta och utökade verksamheten. Vidare ger utförda bullerberäkningar vid handen att verksamheten kommer att kunna bedrivas utan påtagliga bullerstörningar för de närboende. Det finns inte heller något som tyder på att verksamheten i den norra delen riskerar att ge upphov till en oacceptabel omgivningspåverkan efter den 31 augusti 2019. Sammantaget finns det alltså ingen grund för MPD:s farhågor/ antaganden om några störningar som därigenom skulle motivera en tidsbegränsning av tillståndet för det norra området. Jehander vill i sammanhanget även påminna om att de meddelade villkoren i tillståndet säkerställer att verksamheten inte får en oacceptabel påverkan på omgivningen.

*Sammanfattningsvis*

Med beaktande av vad som anförts ovan anser Jehander att skäl föreligger för mark- och miljödomstolen att ändra MPD:s beslut i enlighet med Jehanders yrkanden.

*Övrigt*

Jehander finner i övrigt att tillståndet med de villkor som MPD uppställt för verksamheten kan godtas.

**DOMSKÄL**

Det är i målet endast bolaget som har överklagat länsstyrelsens beslut om tillstånd. Under länsstyrelsens handläggning har dock framkommit ett flertal motstående intressen. Efter genomgång av tillgängligt beslutsunderlag finner mark- och miljödomstolen att domstolen först måste ex officio ta upp frågan huruvida rättgångshinder föreligger för att pröva överklagandet på den grunden att den sökta täktverksamheten enligt 9 kap. miljöbalken även kan vara en tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Frågan är alltså om det föreligger hinder för sakprövning av överklagandet om det inte samtidigt sker en samlad prövning av täktverksamheten enligt båda nu nämnda kapitel.

*Bedömningsgrunder*

Den planerade och utökade täktverksamheten är geologiskt belägen i den s.k. Kollandaavlagringen som är en isälvsavlagring. I samband med en fördjupad kartläggning av grundvatten i Kollandaavlagringen har SGU bedömt att uttagsmöjligheten i avlagringen ligger på 25-125 l/s. Mot denna bakgrund har bolaget låtit WSP Environmental genomföra en hydrogeologisk utredning för att utreda Kollandaavlagringens vattenintresse gentemot grusintresset. Av utredningen i målet framgår att den södra delen av verksamheten ligger inom Sverkesåns avrinningsområde där det finns motstående intressen avseende täkt av naturgrus, naturmiljö och vattenintressen, medan den norra delen av verksamheten ligger utanför Sverkesåns avrinningsområde och därför inte bedöms av bolaget vara intressant för storskalig vattenförsörjning. Nybildningen av grundvatten för detta område uppskattas till

<10 l/s. Sammantaget anför bolaget att de hittills genomförda undersökningarna tyder på att de tre intressena kan samexistera i Kollandaavlagringen. Eftersom några allmänna eller enskilda intressen inte kommer att skadas genom inverkan på vattenförhållandena m.m. anser bolaget att ett tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken inte är nödvändig.

Enligt ansökan ligger ett fyrtiotal bostadshus inom en radie av 500 meter från de två verksamhetsområdena. Flertalet bostäder i anslutning till såväl det norra som det södra delområdet ligger på ett kortare avstånd än 100 meter från verksamheten. När det gäller frågan om i vilken grad utökad brytning under grundvattenytan kommer att påverka omkringliggande brunnar anges i ansökan att ”under förutsättning att den planerade arealen för täktsjöarna och dess vattennivå ej förändras, bedöms inte ske någon påverkan på grundvattennivåerna i brunnarna. En tillfällig förändring i täktsjöns nivå kan dock uppstå i samband uttaget av grus, motsvarande uttagen volym”.

Enligt ägarna till fastigheten G är bl.a. grumligt vatten i deras dricksvattenbrunn, som ligger ca 30 m från täktgränsen, ett ofta förekommande problem. I bemötande av närboendes yttrande anför bolaget att ansökan innehåller redovisning av resultaten från grundvattenmätningar för ett tjugotal brunnar och grundvattenrör, bl.a. brunnen på G från 1977 till 1987, dvs. innan grusbrytning under grundvattenytan påbörjades. Denna kontroll jämfördes sedan enligt bolaget med ett kontrolltillfälle den 11 juni 2014 som visade att grundvatten-nivåerna i brunnen inte har förändrats sedan 1987, vilket enligt bolaget tyder på att problem med brunnen inte berott på täktverksamheten utan på endera naturliga variationer eller möjligen eftersatt underhåll.

#### *Mark- och miljödomstolens bedömning*

Av rådande rättspraxis, bl. a. i Mark- och miljööverdomstolens dom den 22 juni 2011 i mål M 494-11, framgår att en utgångspunkt i miljöbalken är att det ska ske en samlad prövning av en verksamhets totala miljöpåverkan (prop. 1997/98:45 s. 168 ff). Prövningen kan därför inte delas upp i olika moment utan måste ha en sådan omfattning att den kan resultera i de villkor eller föreskrifter som krävs enligt miljö-

balkens allmänna hänsynsregler (jfr bl.a. MÖD 2006:6). Prövningens omfattning och karaktär påverkas vidare av om verksamheten är tillstånds- eller anmälningspliktig. Ansvaret för att underlaget för prövningen är tillräckligt åvilar verksamhetsutövaren.

I bolagets promemoria, daterad den 6 februari 2014, uppges att någon fältinventering av brunnar inte har gjorts mot bakgrund av att förutsebar påverkan på enskilda brunnar, till följd av sökt verksamhet, har bedömts som försumbar. Dokumentet hänvisar i stället till uppgifter från SGU:s brunnsarkiv samt till observationer av grundvattennivåförändringar som har legat till grund för Jehanders tillståndsansökan 2003. Det noteras i nämnda promemoria att angivna planlägen för brunnar i brunnsarkivet har en osäkerhet. Enligt bolagets promemoria, daterad den 13 juni 2014, skulle de på senare år noterade förändringarna av grundvattennivån framgå av en till promemorian bifogad bilaga.

Domstolen anser dock, vid en samlad bedömning av den hydrogeologiska utredningen, bolagets kompletterande uppgifter och bilagor, att det inte går att utläsa att enskild vattenförsörjning inte påverkas av täktverksamheten. Beslutsunderlaget saknar således närmare utredning avseende täktens påverkan på grundvattennivåer och innehåller alltför få uppgifter till stöd för bolagets påstående att den planerade vattenverksamheten varken kommer skada enskilda eller allmänna intressen.

Med ett vattenområde avses ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd, vilket enligt förarbetena även omfattar konstgjorda vattensamlingar (se prop. 1997/98:45 del. 2 s. 128). Enligt 11 kap. 2 § miljöbalken avses med vattenverksamhet bl.a. grävning i vattenområden. I nu aktuellt mål handlar det om brytning av grus ner till 10 respektive 16 meter under grundvattennivån. Eftersom täktsjöar till stor del kan antas få sitt vatten från inströmmande grundvatten kan detta förhållande medföra att täktverksamheten även påverkar grundvattenförhållandena.

Mot bakgrund av det ovan anförda delar domstolen SGU:s bedömning som anges i myndighetens remissyttrande till länsstyrelsen nämligen att grävning i de befintliga täktsjöarna är att betrakta som vattenverksamhet och att prövning därför ska ske i



enlighet med 11 kap. miljöbalken eftersom området kan vara av betydelse för den framtida dricksvattenförsörjningen.

Med beaktande av att den planerade verksamheten omfattar grävning i vattenområde med en bottenyta som överstiger 3 000 m<sup>2</sup>, vilket enligt 19 § punkten 5 förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. utgör en tillståndspliktig vattenverksamhet, framstår ansökan som alltför snävt avgränsad. Utifrån befintligt underlag gör domstolen bedömningen att bolaget inte har visat att det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på grundvattenmagasinet och vattenförhållandena, vilket enligt 11 kap. 12 § miljöbalken medger undantag från tillståndsplikten.

Av det ovan anförda följer att det är fråga om en verksamhet som kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken. Någon sådan tillståndsprövning har inte skett. Med hänsyn till instansordningen kan inte de påtalade bristerna i beslutsunderlaget läkas i mark- och miljödomstolen. På grund av att täktverksamheten omfattar såväl miljöfarlig verksamhet som vattenverksamhet föreligger ett rättegångshinder och täktverksamheten kan därför inte, som yrkats, prövas enbart enligt 9 kap. miljöbalken som miljöfarlig verksamhet.

För att mark- och miljödomstolen ska kunna ta ställning till och eventuellt bifalla något eller några yrkanden krävs alltså att det är klarlagt att verksamheten är tillåtlig med avseende på vattenverksamheten. Domstolen finner därför att det föreligger hinder mot prövning av bolagets yrkanden i målet. På grund härav ska överklagandet avvisas.

**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 7 januari 2015 (på grund av mellankommande helg).

Susanne Mörkås

Jolanta Green

---

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Mörkås, ordförande, och tekniska rådet Jolanta Green. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren.